“สารคดีรางวัลยอดเยี่ยมนายอินทร์อะวอร์ด ประจำปีพุทธศักราช 2558”

บทวิจารณ์หนังสือ
Book Review

โดย **กฤติกา สุนทร**
Gritiga Soonthorn

นัทธ์หทัย วนาเฉลิม**.** (2558). **สะกดรอยสินไซ.** กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

วรรณกรรมเรื่อง “**สินไซ**” หรือ “**สังข์ศิลป์ชัย**” เป็นนิทานพื้นบ้านที่ได้รับความนิยมสืบต่อกันมาอย่างยาวนานในประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในคนที่อาศัยอยู่บริเวณภาคเหนือและภาคอีสาน นอกจากนี้ ยังเป็นวรรณกรรมที่มีชื่อเสียงในหลายประเทศที่นับถือพระพุทธศาสนา เช่นในดินแดนอุษาคเนย์ เช่น คนล้านนา คนลาว คนมอญ คนเขมร โดยคนล้านนาเรียกว่า “ **สังข์สิงห์ธนูชัย** ” คนมอญเรียก “ **สังคฑา** ” คนเขมรเรียก “**สังข์ศรชัย** ” ซึ่งส่วนใหญ่จะเรียก “ **สังข์ศิลป์ชัย** ” คล้ายกัน แต่แตกต่างที่สำเนียงของคนท้องถิ่นแต่ละพื้นที่เท่านั้น พระในวัดทางภาคอีสานและประเทศลาวนิยมนำเรื่องสินไซมาเทศน์ในงานบุญประเพณีสำคัญ รวมทั้งนำเรื่องราวมาออกแบบให้เป็นภาพจิตรกรรมประดับฝาผนังโบสถ์

วรรณกรรมเรื่อง “**สินไซ**” นิยมแสดงในรูปแบบหมอลำ หนังตะลุงอีสาน หรือหนังบักตื้อ มักจะแสดงในงานศพ หรือมหรสพต่างๆ โดยมีเนื้อหาเป็นเรื่องราวการผจญภัยของพี่น้อง 3 คน คือ **สังข์ สินไซ** และ**สีโห** ที่ต้องสู้กับฝ่ายอธรรม แต่ยังไม่ปรากฏว่าใครคือผู้แต่งนิทานเรื่องสินไซ หรือนิทานเรื่องนี้มีที่มาจากแหล่งใด พบหลักฐานเพียงแค่ว่าท้าวปางคำเป็นผู้เรียบเรียงเรื่องสินไซขึ้นเป็นคำกลอนลาวเมื่อราวพุทธศตวรรษที่ 22 เป็นอย่างน้อย

“**วรรณกรรมเรื่องสินไซ** ” ได้รับการยกย่องว่ามีความไพเราะ และได้รับการยกย่องให้เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ดังเช่นในนครเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวได้ขึ้นทะเบียนให้สินไซเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติ ในปี พ.ศ. 2548

ปัจจุบันวรรณกรรมเรื่องสินไซได้รับความสำคัญจากนักอนุรักษ์ภาษาและวัฒนธรรม นักวิชาการ นักปกครอง ประชาชน จากทุกภาคส่วนทั้งรัฐ เอกชน ภาคประชาชนทั้งภูมิภาคสองฝั่งโขงจากไทยและลาว โดยการร่วมมือผลักดันให้วรรณกรรมไปสู่คนรุ่นใหม่ได้ศึกษาเรียนรู้ เพราะสินไซเป็นวรรณกรรมที่สอนวัฒนธรรมท้องถิ่น จริยธรรม ในมิติต่างๆให้กับผู้คนในสังคม ซึ่งรูปแบบการเรียนรู้มีทั้ง การเรียนรู้ผ่านจาก

จิตรกรรมฝาผนัง ที่ปรากฏอยู่บนผนังด้านนอกของสิมหลายแห่งในภาคอีสาน การฝึกอ่านกลอนลำ รวมทั้งการเรียนรู้ผ่านจากจิตรกรรมฝาผนัง ที่ปรากฏอยู่บนผนังด้านนอกของสิมหลายแห่งในภาคอีสาน

จังหวัดขอนแก่นได้นำสินไซมาใช้ในการพัฒนากระตุ้นให้คนรุ่นใหม่เกิดความสนใจศึกษาเรียนรู้วรรณกรรมสินไซเพื่อเป็นรากฐานที่มั่นคงทางสังคมและวัฒนธรรม เช่น เทศบาลนครขอนแก่นนำตัวละครหลักในสินไซ ชื่อ “**สีโห**” มาใช้ประดับยอดเสาไฟฟ้า การใช้ภาพจากวรรณกรรมสินไซมาตกแต่งป้ายบริเวณศาลารอรถโดยสารสองแถว นอกจากนี้ยังมีภาพจิตรกรรมฝาผนังเรื่องสินไซ ที่วัดไชยศรี อ.เมือง จ.ขอนแก่น ซึ่งเป็นฝีมือการวาดของช่างภูมิปัญญาชาวบ้าน มีอายุเก่าแก่ ปัจจุบันท่านพระครูบุญชยากร เจ้าอาวาส ได้นำตัวละครเอกจากเรื่องสินไซไปใช้ตั้งชื่อถนนในหมู่บ้าน เพื่อส่งเสริมให้คนเกิดความสนใจศึกษาเรียนรู้ และช่วยให้เรื่องสินไซยังคงอยู่ในสังคมต่อไป

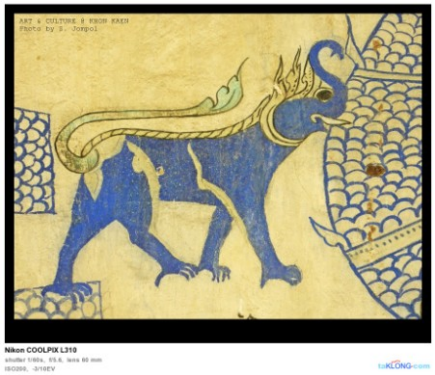

หนังสือเรื่อง “**สะกดรอยสินไซ**” เป็นหนังสือที่ได้รับรางวัลนายอินทร์อะวอร์ด ประเภท สารคดียอดเยี่ยม ประจำปี 2558 เป็นผลงานเขียนของ สัตวแพทย์หญิงนัทธ์หทัย วนาเฉลิม" หรือ "คุณหมอผึ้ง ซึ่งเป็นศิษย์เก่าจากรั้วมหาวิทยาลัยขอนแก่น จบการศึกษาระดับปริญญาตรีและระดับปริญญาโท จากคณะสัตวแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น เป็นชาวขอนแก่นโดยกำเนิด ปัจจุบันประกอบอาชีพสัตวแพทย์เปิดคลินิกรักษาสัตว์ในจังหวัดขอนแก่น และเป็นนักเขียนประจำให้กับนิตยสารพลอยแกมเพชร คอลัมน์ “สุขภาพสัตว์เลี้ยง”

จุดเริ่มต้นในการเขียนหนังสือ “**สะกดรอยสินไซ**” มาจากการที่ผู้เขียนต้องการให้คนในภูมิภาคอื่นได้ทราบว่าคนอีสานนั้นมีวิถีชีวิตที่งดงาม โดยเริ่มหัดอ่านอักษรไทน้อย เนื่องจากต้องแปลวรรณกรรมของประเทศเพื่อนบ้าน เมื่อมีโอกาสได้ไปชมอุโบสถ หรือ สิม (อุโบสถ) แบบอีสานครั้งแรกในชีวิตที่วัดไชยศรีจึงเกิดความรู้สึกอัศจรรย์ใจในความโดดเด่นเชิงช่าง เกิดความสงสัยว่าเหตุใดที่ภาพจิตรกรรมฝาผนังที่สิมนี้ จึงเป็นเรื่องสินไซซึ่งแตกต่างจากที่อื่น ซึ่งเป็นภาพเรื่องราวในทศชาติชาดก ต่อมาได้ทราบจาก ผศ. ทรงวิทย์ พิมพะกรรณ์ ว่าสินไซเป็นเรื่องราวที่แทรกซึมอยู่โดยทั่วไปไม่ใช่แค่เพียงรูปภาพฝาผนังเท่านั้น แต่ยังมีอยู่ในศิลปะด้านอื่นๆ ด้วย เช่น ละครพื้นบ้าน ลายผ้า เป็นต้น ดังนั้นคุณหมอจึงได้นำ “ **สังสินไซ 1: ฉบับคำกอนคู่ร้อยแก้ว**” ที่ท่านมหาสิลา วีระวงส์ แต่งขึ้นโดยแปลงจากบทร้อยกรองที่แต่งโดยท้าวคำปาง ซึ่งเป็นกวีชั้นเอกของประเทศลาวมาอ่าน เมื่ออ่านแล้วได้เห็นความรู้ในแง่มุมหลายด้านทั้ง ด้านพืช สัตว์ จารีตประเพณี ธรรมเนียมปฏิบัติในแต่ละเดือน การครองเรือน และการเมือง ที่มีคุณค่ามากกว่าการเป็นแค่นิยายชิงรักหักสวาท ทำให้ผู้เขียนเกิดความสนใจที่จะศึกษาเรื่องสินไซในเชิงลึกจนเป็นที่มาของการเขียนหนังสือ “ **สะกดรอยสินไซ**” เล่มนี้ ซึ่งประกอบด้วยเนื้อหา จำนวน 10 เรื่อง ได้แก่

- เรื่องเกิดจากยักษ์กระสัน
- สินไซเดินดง...มาจากไหน
- ฝาผนังล้ำค่า วัดไชยศรี วัดโพธาราม วัดบ้านประตูชัย วัดทุ่งศรีเมือง วัดสนววารีพัฒนาราม วัดสระบัวแก้ว วัดตาลเรือง
- ร้องลำ
- ธรรมเพลง
- ผลิตผลคนมักม่วน
- เบิ่งหนังประโมทัย
- โชคดีที่หาไม่พบ
- สถานที่ในตำนาน วัดถ้ำสุมณฑาภาวนา วัดถ้ำเหวสินธุ์ชัย

โดยนำเสนอเนื้อหาในรูปแบบสารคดี ซึ่ งผู้เขียนได้เดินทางไปยังสถานที่ต่างๆ ที่ปรากฏเรื่องราวของวรรณกรรมเรื่องสินไซให้เห็นเป็นหลักฐาน โดยเมื่อเดินทางไปถึงสถานที่นั้นๆ แล้วจะใช้การพูดคุยสอบถามข้อมูลจากปราชญ์ท้องถิ่น หรือผู้รู้ที่เป็นคนในท้องที่นั้นๆ พร้อมทั้งถ่ายภาพไว้เป็นหลักฐานถึงการมีอยู่ของสินไซ เรื่องราวในหนังสือเล่มนี้จึงเป็นเรื่องราวที่มีเนื้อหาเป็นปัจจุบัน รวมทั้งภาพถ่ายที่อยู่ในหนังสือเล่มนี้ก็เป็นภาพถ่ายที่มีความทันสมัยที่มาจากประสบการณ์ของผู้เขียนเองโดยตรง เนื้อหาในเล่มมีความสนุกสนาน เสมือนผู้อ่านได้ร่วมเดินทางกับผู้เขียนไปยังสถานที่ต่างๆ ด้วยกัน สัมผัสบรรยากาศความน่ารักและความเป็นกันเองของคนในท้องถิ่นร่วมกัน เป็นหนังสือประเภทสารคดีที่อ่านแล้วสนุก สำนวนที่ใช้มีทั้งสาระความรู้ และอารมณ์ขัน

“ **สะกดรอยสินไซ**” เล่มนี้จึงเหมาะอย่างยิ่งสำหรับผู้อ่านทุกเพศทุกวัย ทั้งภาคธุรกิจและภาคการศึกษาตลอดจนประชาชนทั่วไปที่สนใจศึกษาค้นคว้า ติดตามเรื่องราวรากฐานวัฒนธรรมท้องถิ่นเพื่อนำไปสู่การพัฒนารากฐานทางสังคมและวัฒนธรรมที่มั่นคง อีกทั้งยังได้รับ การประกันคุณภาพใ นคุณค่าของบทประพันธ์จากรางวัลนายอินทร์อะวอร์ด ประเภทสารคดีเชิงวัฒนธรรม ประจำปี 2558 โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัจจุบันประเทศไทยได้เข้าสู่การเป็นประเทศในประชาคมอาเซียน ถือได้ว่าวรรณกรรมเรื่องสินไซเป็นวรรณกรรมท้องถิ่นเรื่องหนึ่งที่มีคุณค่าสำคัญเป็นอย่างยิ่งในภูมิภาคอาเซียนนี้ เพราะหนึ่งในสามเสาหลักของประชาคมอาเซียนคือประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน “**สะกดรอยสินไซ**” เล่มนี้เป็นหนังสือที่มีคุณค่าต่อการช่วยสนับสนุนให้คนในสังคมได้หันกลับมาตระหนักในเรื่องราวมรดกทางวัฒนธรรมของตนเองอันจะนำไปสู่การพัฒนาสร้างสรรค์องค์ความรู้ใหม่ๆ ต่อสังคมท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์ในระดับประเทศและระดับสากลต่อไป

References

Wanachalerm, N. (2013). **Sa-kod-roi-sin-sai.** Bangkok: Amarin Printing & Publishing Public Co., Ltd. (In Thai)

Pimpakun, S. and Champaauthum, C. (2014). **Sin-sai-song-fang-khong**. Khon Kaen: Rongphim-Khon-Kaen-kan-phim. (In Thai)

Khonkaen Municipality. (2008). **Sin-sai-kup-kan-phat-tha-na-mueang-pi-dam-noen-kan-B.E. 2549 - pat-chu-ban.** Khon Kaen: Khonkaen Municipality. (In Thai)